

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
Ο ΚΥΠΡΙΟΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Περί των Νεομαρτύρων

Οι Νεομάρτυρες είναι μία ιδιότυπη κατηγορία Αγίων των νεότερων χρόνων, η οποία χαρακτηρίζεται αφενός από τον φορέα που επέβαλλε το μαρτύριο, δηλαδή τον Τούρκο κατακτητή, και αφετέρου από την εμμονή του Μάρτυρα στην Ορθόδοξη πίστη. Μελετητές των χρόνων της Τουρκοκρατίας, όπως ο Καισάριος Δαπόντες, υπολόγιζαν ότι ο αριθμός τους ξεπερνούσε τους χιλίους¹. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι ο αριθμός αυτός είναι άγνωστος, όπως και τα ονόματά τους, εκτός από ορισμένους, για τους οποίους έχουν δημοσιευτεί βιογραφικά στοιχεία. Για παράδειγμα, ο Όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης περιλαμβάνει αναφορές σε 87 Νεομάρτυρες στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» (1799), στη δεύτερη έκδοση του οποίου προστέθηκαν άλλοι επτά (1856), ο Κωνσταντίνος Σάθας παραθέτει 101 ονόματα, σημειώνοντας ότι ο κατάλογός του δεν ήταν πλήρης (1872), ενώ νεότερη μελέτη, του Ιωάννη Περαντώνη, τους ανεβάζει σε 169 (1972)².

Στην πλειονότητά τους οι Νεομάρτυρες ήταν άνθρωποι απλοί, με ταπεινά επαγγέλματα, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι βίωναν εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την Ορθόδοξη πνευματικότητα, δηλαδή συμμετείχαν στα μυστήρια της Εκκλησίας και μελετούσαν την Αγία Γραφή. Η επίδραση της θυσίας τους στη λαϊκή συνείδηση υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική, αφού ήταν μήνυμα αντίστασης και πηγή δύναμης για τους υπόδουλους και τους καλούσε να διατηρήσουν τη χριστιανική τους πίστη, η άρνηση της οποίας σήμαινε υιοθέτηση του τουρκικού προτύπου ζωής. Σε αυτό συνέτεινε το γεγονός, ότι οι περισσότεροι

1. «Εἶναι ὑπὲρ τούς χιλίους καί περισσότεροι, τῶν ὁποίων τά ὀνόματα, ὡς ἄγνωστα εἰς ἐμέ, γνωστά δέ παρά τῷ Θεῷ τῷ τά πάντα γινώσκοντι, δέν περιέχονται εἰς αὐτό τό βιβλίον τῶν νεοφανῶν μαρτύρων, κατά διαφόρους τρόπους καί χρόνους μαρτυρησάντων». Βλ. Καισάριου Δαπόντε, «Ἱστορικός Κατάλογος», στον τόμο: Κωνσταντίνου Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τ. Γ', Ενετία 1872, σ. 134.

2. Για τα έργα αυτά με τις καταγραφές του αριθμού των Νεομαρτύρων θα γίνει αναφορά στη συνέχεια.

από τους Νεομάρτυρες προέρχονταν από τα λαϊκά στρώματα και ήταν σε άμεση συνάφεια με τους υπόλοιπους Χριστιανούς, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να στηρίζονται στην πίστη τους, αφού έβλεπαν συνανθρώπους τους, όμοιους με αυτούς, οι οποίοι δεν είχαν ζήσει πολύχρονους ασκητικούς αγώνες, να περιφρονούν τον κατακτητή και να ομολογούν θαρραλέα την αγάπη τους για τον Χριστό³.

Ανάμεσα στους Νεομάρτυρες των χρόνων της Τουρκοκρατίας περιλαμβάνονται και τρεις Κύπριοι, οι Γεώργιος (†1752), Πολύδωρος (†1793) και Μιχαήλ (†1836). Οι δύο πρώτοι, οι οποίοι μαρτύρησαν στην Πτολεμαΐδα της Παλαιστίνης και στη Νέα Έφεσο της Μικράς Ασίας, ήταν ευρέως γνωστοί στο νησί, λόγω της συμπερίληψης του συναξαρίου τους στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη⁴, αλλά και λόγω της ευρύτατης αναφοράς στον βίο και το μαρτύριό τους σε Αγιολόγια και σε άλλα ιστορικά και εκκλησιαστικά έντυπα. Ο Νεομάρτυρας Μιχαήλ, όμως, μόλις τα τελευταία χρόνια έγινε γνωστός, ύστερα από τη επίσημη διακήρυξη της αγιότητάς του από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το 1985⁵. Είναι αξιοσημείωτο, ότι και οι τρεις τους μαρτύρησαν μακριά από την ιδιαίτερη πατρίδα τους, γεγονός που αντιβαίνει προς τον γενικό κανόνα, όπως τον διέσωσε ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων (1660-1669) Νεκτάριος, σύμφωνα με τον οποίο δεν υπήρχε περιοχή στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, που να μην έχει να επιδείξει

3. Από την πλούσια βιβλιογραφία περί Νεομαρτύρων βλ. ενδεικτικά τις εργασίες που παρουσιάστηκαν στο θεολογικό συνέδριο, που διοργάνωσε η Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, *Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986)*, Θεσσαλονίκη 1988. Επίσης βλ. τις μελέτες των Ιωάννη Αναστασίου, «Σχεδιάσμα περί των Νεομαρτύρων», στον τόμο: Θεολογικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (έκδ.), *Μνήμη 1821*, Θεσσαλονίκη 1971, σ. 9-61· Στυλιανού Παπαδόπουλου, *Οι Νεομάρτυρες και το δούλον Γένος*, Αθήνα 1974.

4. Για τους Γεώργιο και Πολύδωρο, για τον οποίο παρατίθεται και ακολουθία, βλ. Νικοδήμου Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον, ήτοι μαρτυρία των Νεοφανών Μαρτύρων των μετά την άλωσιν της Κωνσταντινουπόλεως κατά διαφόρους καιρούς και τόπους μαρτυρησάντων*, Ενετία 1799, σ. 175-177, 265-288, αντιστοίχως (²1856, ³1961, ⁴1993).

5. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Κύπριος Νεομάρτυρας Μιχαήλ (†1836)», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 22 (1996) 257-264

κάποιο Νεομάρτυρα⁶. Ας σημειωθεί ότι πρόσφατα ανάμεσα στους Κύπριους Νεομάρτυρες συμπεριελήφθη και ένας των νεότερων χρόνων, ο Άγιος Φιλούμενος, ο οποίος μαρτύρησε στο Φρέαρ του Ιακώβ στην Παλαιστίνη, το 1979⁷.

Ο Νεομάρτυρας Γεώργιος

Για τη ζωή και τον τόπο καταγωγής του Γεωργίου δεν έχουν διασωθεί οποιεσδήποτε πληροφορίες στη μόνη γνωστή πηγή της εποχής, που είναι το «Νέον Μαρτυρολόγιον». Σύμφωνα με όσα αναφέρονται σε αυτό, ο Γεώργιος ήταν νεαρός στην ηλικία, ωραίος στην εμφάνιση, φρόνιμος στη συμπεριφορά και σώφρων στα ήθη. Σημειώνεται ακόμη, ότι μετέβη σε νεαρή ηλικία στην Πτολεμαΐδα, τη σημερινή Άκκρα της Παλαιστίνης, όπου προσελήφθη στην υπηρεσία κάποιου Ευρωπαίου προξένου.

Εκεί, ανάμεσα στα καθήκοντά του περιλαμβανόταν και η μέριμνα για την αγορά τροφίμων, με αποτέλεσμα να είναι υποχρεωμένος να συναλλάσσεται με κατοίκους της περιοχής, για να εξασφαλίζει διάφορα είδη πρώτης ανάγκης, όπως αυγά από μία φτωχή Τουρκάλλα. Το γεγονός αυτό, όμως, προξένισε φθόνο σε Οθωμανίδες, με τις οποίες δεν είχε συναλλαγές, γι' αυτό και μία μέρα που επισκέφθηκε το σπίτι της γυναίκας και εξυπηρετείτο από τη νεαρή κόρη της, επειδή η ίδια απουσίαζε, αυτές άρχισαν να φωνάζουν, ότι υποσχέθηκε στην κοπέλα πως θα προσχωρούσε στον Ισλάμ και θα τη νυμφευόταν. Τότε, διάφοροι Οθωμανοί, που άκουσαν τις φωνές των γυναικών, τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν στο δικαστήριο. Μάταια ο Γεώργιος διαμαρτυρόταν, ότι επρόκειτο για ψέματα και συκοφαντίες. Σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο της εποχής, η μαρτυρία του δεν είχε καμιά ισχύ, αφού οι Οθωμανοί κατηγοροί του έδιναν διαφορετική εκδοχή για τα γεγονότα. Τότε, οι τελευταίοι τον προέτρεψαν, αρχικά με υποσχέσεις για τιμές και δώρα, και στη συνέχεια με απειλές, να εξισλαμιστεί και να νυμφευτεί την κοπέλα, ώστε να απαλλαγεί από την εναντίον

6. Πατριάρχου Ιεροσολύμων Νεκταρίου, *Προς τας προσκομισθείσας θέσεις των εν Ιεροσολύμοις φρατόρων διά Πέτρου του αυτών μαΐστορος περί της αρχής του Πάπα αντίρρησης*, Ιάσιο 1862, σ. 209.

7. Για τον βίο του Αγίου Φιλουμένου βλ. Ιεράς Μονής Αγίου Νικολάου Ορούντας (έκδ.), *Ο Άγιος Νέος Ιερομάρτυς Φιλούμενος ο Κύπριος*, Ορούντα 2003.

του κατηγορία. Ο Γεώργιος, όμως, απέρριψε την πρότασή τους, οπότε ο τοπικός Οθωμανός δικαστής εξέδωσε διάταγμα εκτέλεσής του.

Ακολούθως, οδηγήθηκε σιδηροδέσμιος στην πλατεία της πόλης, κοντά στο τζαμί, από το οποίο είχαν εξέλθει πολλοί Οθωμανοί, επειδή ήταν Παρασκευή και ημέρα προσευχής γι' αυτούς. Εκεί, του πρότειναν και πάλιν να «τουρκίσει», αλλά ο Γεώργιος επέμενε στη χριστιανική του πίστη και έλεγξε τις πλάνες των κατηγορών του. Τότε, αυτοί τον κακοποίησαν και τελικά τον πυροβόλησαν με τα πιστόλια τους. Τόσο ήταν το μένος τους, ώστε στη συνέχεια ανέσυραν μαχαίρια και τα βύθισαν επανειλημμένα στο νεκρό σώμα του Μάρτυρα.

Όπως αναφέρει ο Όσιος Νικόδημος, ο θάνατος του Γεωργίου συνοδεύτηκε από ξαφνική θαλασσοταραχή, και μανιασμένα κύματα άρχισαν να κτυπούν με ορμή το τζαμί και το τελωνείο, λες και ήθελαν να διαμαρτυρηθούν για την άδικη εκτέλεσή του. Πολλά δε από αυτά, αν και η θάλασσα βρισκόταν σε αρκετή απόσταση από το σημείο του μαρτυρίου, έφτασαν στο νεκρό σώμα, το οποίο και έπλυναν από το χυμένο αίμα. Το γεγονός αυτό προξένησε μεγάλη εντύπωση στους Οθωμανούς, οι οποίοι απέφυγαν να αναρτήσουν το σώμα του Μάρτυρα σε κοινή θέα, όπως έπρατταν σε παρόμοιες περιπτώσεις, αλλά επέτρεψαν την ταφή του. Τότε, η θάλασσα απέκτησε την προηγούμενη γαλήνη της, επικυρώνοντας με ένα δεύτερο θαυμαστό συμβάν την εξ Ουρανού αγιοκατάταξή του.

Ακολούθως, για τρεις συνεχείς ημέρες ένα παράξενο φως έπεφτε σαν στήλη πυρός στον τάφο του Μάρτυρα και φώτιζε την πόλη, γεγονός που ερμηνεύτηκε από τους πιστούς, ως επιβεβαίωση της ένταξης του Γεωργίου στη χορεία των Αγίων. Σε σύντομο χρονικό διάστημα, ο τάφος του απέκτησε φήμη θαυματουργικών φανερώσεων και θεραπείας πολλών ασθενειών, με αποτέλεσμα να προσέρχονται σε αυτόν, ιδίως την Παρασκευή, που συνέβη το μαρτύριό του, πολλοί Χριστιανοί, οι οποίοι ζητούσαν τις μεσιτείες του, για τη σωματική και ψυχική τους υγεία⁸.

8. Για τον βίο και το μαρτύριό του, όπως έγινε λόγος προηγουμένως, βλ. Νικόδημου Αγιορείτου, *Νέον Μαρτυρολόγιον*, ό.π., σ. Ενετία 1799, σ. 175-177.

Το μαρτύριο του Γεωργίου έγινε ευρέως γνωστό στην Κύπρο από τα παλαιότερα χρόνια, λόγω της συμπερίληψής του στους Συναξαριστές και στα Αγιολόγια⁹, καθώς και σε άλλα εκκλησιαστικά και ιστορικά βιβλία¹⁰. Στη συνέχεια, διαδόθηκε περαιτέρω, ιδίως στα νεότερα χρόνια, λόγω δημοσίευσης μελετών για τον βίο του σε βιβλία εγκυκλοπαιδικού περιεχομένου¹¹ και σε διάφορα έντυπα ευρείας κυκλοφορίας¹². Ανηγέρθησαν δε

9. Ενδεικτικά βλ. Νικόδημου Αγιορείτου, *Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού*, Αθήνα 2005, τ. Β', σ. 551 (1819)· Κωνσταντίνου Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής πάντων των Αγίων*, Αθήνα 1892, τ. Δ', σ. 387-389· Μητροπολίτη πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρόνιου Ευστρατιάδη, *Αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, Αθήνα 21995, σ. 96 (1^η χ.χ. [1961;]).

10. Για παράδειγμα βλ. Κωνσταντίνου Σάθα, «Κατάλογος των από της αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως μέχρι του 1811 έτους υπέρ της χριστιανικής πίστεως μαρτυρησάντων», *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τ. Γ', Ενετία 1872, σ. 609· Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσόστομου Παπαδόπουλου, *Οι Νεομάρτυρες*, Αθήνα 31970, σ. 80-82 (1922, 21934)· Του ιδίου, *Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας (1571-1878)*, Αθήνα 1929, σ. 99· Ιεροδιάκονου Χρυσόστομου Κυκκώτη, «Κύπριοι Άγιοι επί Τουρκοκρατίας», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος* 11 (1956) 282-284.

11. Ιωάννου Φουντούλη, «Γεώργιος ο Κύπριος», *Θρησκευτική Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 4ος, Αθήνα 1964, σ. 446· Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', *Κύπρος. Η Αγία Νήσος*, Αθήνα 1968, σ. 16· Ιωάννη Περαντώνη, *Λεξικόν των Νεομαρτύρων*, τ. Α', Αθήνα 1972, σ. 102-104· «Γεώργιος ο Νεομάρτυς», *Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 4ος, Λευκωσία 1986, σ. 44-45.

12. «Ο Άγιος Γεώργιος ο Κύπριος Νεομάρτυς (†25 Απριλίου 1752)», *Ζωοποιός Σταυρός* 47 (1988) 126-127, όπου σημειώνεται ότι για τη μεταφορά των αγίων λειψάνων του στην Κύπρο είχε πρωτοστατήσει ο μοναχός Νίκανδρος Σταυροβουνιώτης· Γεώργιου Κάκκουρα, «Ο Κύπριος Άγιος Γεώργιος ο Νεομάρτυρας», *Αγωνιστική Πορεία* 69 (1989) 1, 3 [= *Πνευματική Έπαλξη* 1 (1993) 12-13]· Ανδρέα Κυριακού, «Ο Άγιος Γεώργιος ο Κύπριος», *Ορθόδοξη Μαρτυρία* 36 (1992) 56-58· Παπασταύρου Παπαγαθαγγέλου, *Μορφές που αγίασαν την Κύπρο*, Λευκωσία 51998, σ. 322-327· Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Κύπριος Νεομάρτυρας Γεώργιος», *Πολίτης*, 6.5.2001.

παρεκκλήσια προς τιμή του στις Μονές Αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου και Μαχαιρά, καθώς και αλλού¹³.

Τα λείψανα του Νεομάρτυρα παρέμειναν εντός του τάφου του από την εποχή του μαρτυρίου του μέχρι την 29η Μαρτίου 1963, οπότε, μετά από παράκληση του Αρχιεπισκόπου Κύπρου (1950-1977) Μακαρίου Γ΄ προς τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων Βενέδικτο, πραγματοποιήθηκε ανακομιδή τους από τον Μητροπολίτη Ναζαρέτ Ισίδωρο, παρόντων των Ηγουμένων Άκκρης Μεθοδίου, Χάιφας Διονυσίου και Μαχαιρά Ελπίδιου, του Σταυροβουνιώτη μοναχού Νικάνδρου και άλλων. Στη συνέχεια διαφυλάχθηκαν, μέσα σε κατάλληλη λειψανοθήκη, στον παρακείμενο ναό του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, για να διαμετακομισθούν στην Κύπρο¹⁴.

Για τη μεταφορά τους μετέβη στην Παλαιστίνη αντιπροσωπεία της Ιεράς Συνόδου της Κυπριακής Εκκλησίας, αποτελούμενη από τον Χωρεπίσκοπο Τριμυθούντος (1961-1967) Γεώργιο Παυλίδη και τον διευθυντή του Γραφείου του Αρχιεπισκόπου, Ανδρέα Μιτσίδα, που προέβη στις δέουσες ενέργειες. Η αντιπροσωπεία επέστρεψε, στις 13 Απριλίου 1967, στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, όπου τα ιερά λείψανα παρελήφθησαν από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Ακολούθως, σχηματίστηκε πομπή, που κατευθύνθηκε στον καθεδρικό ναό του Αγίου Ιωάννου, όπου εναποτέθηκαν προσωρινά. Ο Κύπριος Αρχιεπίσκοπος σκόπευε να αναγείρει ναό προς τιμή του Αγίου, κάτι, όμως, που δεν μπόρεσε να υλοποιήσει, εξαιτίας της τουρκικής εισβολής, που συνέβη το 1974. Αργότερα, τα τίμια λείψανα διαφυλάχθηκαν στον ναό του Αγίου Γεωργίου, στον Άγιο Δομέτιο.

13. Για τους ναούς αυτούς βλ. Αρχιμανδρίτη Συμεών, *Η Μονή Αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου*, Κύπρος 2005, σ. 13· Νίκου Νικολαΐδη, *Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Μαχαιρά*, Κύπρος 2001, σ. 167-168, αντιστοίχως.

14. Ανδρέα Μιτσίδα, «Η εις Κύπρον μετακομιδή των ιερών λειψάνων του Κυπρίου Αγίου Γεωργίου του Νεομάρτυρος», *Απόστολος Βαρνάβας* 28 (1967) 111-112, 215-221. Για την πρόθεση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου να αναγείρει ναό προς τιμή του Κυπρίου Νεομάρτυρα και φωτογραφία από την υποδοχή των λειψάνων του βλ. Ανδρέα Μιτσίδα, *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄. Εκκλησιαστικά - Κοινωνικά*, τ. Α΄, Λευκωσία 1997, σ. 5, τ. Β΄, σ. 513, αντιστοίχως.

Όπως έχει αναφερθεί, στο «Νέον Μαρτυρολόγιον», που αποτελεί τη μοναδική δημοσιευμένη πηγή για τη ζωή του Νεομάρτυρα Γεωργίου, δεν γίνεται οποιαδήποτε αναφορά στην ημερομηνία του μαρτυρίου του, αλλά απλώς ότι συνέβη ημέρα Παρασκευή. Γι' αυτό και είχε υιοθετηθεί να συνεορτάζεται με τον Άγιο Γεώργιο τον Τροπαιοφόρο, στις 23 Απριλίου, ενώ σε κάποιους Συναξαριστές σημειώθηκε, αυθαίρετα, ως ημέρα τιμής της μνήμης του η 25η Απριλίου. Στα νεότερα χρόνια, όμως, τόσο στην ακολουθία του, που συντάχθηκε το 1972 από τον υμνογράφο Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη, όσο και στα «Κύπρια Μηναιά», που εκδόθηκαν το 1999, ορίστηκε ως ημέρα εορτασμού η 13η Απριλίου, κατά την οποία έγινε η μεταφορά των λειψάνων του στην Κύπρο¹⁵.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι η πρόσφατη μελέτη των αγιογραφιών των 34 Νεομαρτύρων, που κοσμούν το καθολικό της Ιεράς Μονής Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους, συνέτεινε ώστε να εντοπιστεί ανάμεσά τους μία αγιογραφία με την επιγραφή «Νεομάρτυρας Ιωάννης εκ Κύπρου». Όπως είναι γνωστό, το καθολικό ανηγέρθη στα 1763, με χρήματα που συγκέντρωσε μετά από πολύχρονη ζητεία ο Ξηροποταμινός λόγιος μοναχός Καισάριος Δαπόντες (1713-1784), και αγιογραφήθηκε το 1783, από το συνεργείο των Βορειοηπειρωτών ζωγράφων Αθανασίου, Κωνσταντίνου και Ναούμ. Ο Νεομάρτυρας απεικονίζεται ως αγένειος νέος να κρατεί σταυρό, ενώ σχετική επιγραφή αναφέρει ότι μαρτύρησε τον Οκτώβριο του 1745¹⁶.

Στην πραγματικότητα, όμως, δεν πρόκειται για ακόμη ένα Κύπριο Νεομάρτυρα, αφού Ιωάννης είναι το όνομα του Γεωργίου, όπως διαπιστώθηκε μετά τον εντοπισμό σχετικού χειρογράφου, όπου αναγράφεται το μαρτύριό του, πανομοιότυπο, σχεδόν, με αυτό που περιλαμβάνεται στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» του Οσίου Νικοδήμου. Σε αυτό διευκρινίζεται

15. Μοναχού Γεράσιμου Μικραγιαννανίτη, *Ακολουθία του Αγίου Ενδόξου Νεομάρτυρος Γεωργίου του εκ Κύπρου*, Λευκωσία 1972· Θεοχάρους Σχίζα (επιμ.), *Κύπρια Μηναιά*, Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου, τ. ΣΤ', Λευκωσία 1999, σ. 125-138, όπου παρατίθενται η ακολουθία και η σχετική βιβλιογραφία για τον βίο του Νεομάρτυρα.

16. Μιλτιάδη Πολυβίου, «Ο Καισάριος Δαπόντες και οι απεικονίσεις Νεομαρτύρων στο καθολικό της Μονής Ξηροποτάμου», *Ελληνικά* 46 (1996) 119. Στην Κύπρο, το όνομα του Νεομάρτυρα έγινε γνωστό από δημοσίευση φωτογραφίας της σχετικής τοιχογραφίας στο περιοδικό της Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου, *Ζωοποιός Σταυρός* 71 (1990) 56.

επίσης, η πραγματική χρονολογία του μαρτυρίου, που είναι ο Οκτώβριος του 1745 ή ο ίδιος μήνας του αμέσως επόμενου έτους, όπως σημειώνεται χαρακτηριστικά¹⁷. Η γνωστοποίηση της εύρεσης του χειρογράφου συντέινει και στην ορθή πλέον αναγραφή του ονόματος του Νεομάρτυρα στις τοιχογραφίες και αγιογραφίες που τον απεικονίζουν, όπως σε αυτήν στο παρεκκλήσι των Κυπρίων Αγίων της Μονής Σταυροβουνίου, όπου αναγράφεται «Ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Γεώργιος ὁ Κύπριος ὁ καὶ Ἰωάννης καλούμενος καὶ ἐν Πτολεμαΐδι μαρτυρήσας. 1745».

Ίσως, η λανθασμένη αναφορά στο όνομα και στη χρονολογία του μαρτυρίου του Γεωργίου - Ιωάννη στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» να προέκυψε από λάθος πληροφόρηση που είχε ο Όσιος Νικόδημος, ο οποίος, από το Άγιον Όρος, όπου διέμενε, συνέλεγε, μέσω αλληλογραφίας, βιογραφίες Νεομαρτύρων. Είναι δε πολύ πιθανόν, η σύγχυση στο όνομά του να προήλθε από τον παρακείμενο στον τάφο του ναό του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, στον οποίο κατεξοχήν ετελείτο ο εορτασμός της μνήμης του.

Δημοσιεύτηκε στον τόμο: Οικονόμου Παρασκευά Αγάθωνος (επιμ.), *Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός. Ο Μάρτυρας της πίστεως και της πατρίδος. Επιστημονικός Τόμος*, Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή Μαχαιρά, Λευκωσία 2012, σ. 705-717.

17. Λόγοι δεοντολογίας δεν μας επιτρέπουν να αναφερθούμε περαιτέρω στο θέμα, εν αναμονή της έκδοσης του χειρογράφου από τους μελετητές, που το έχουν εντοπίσει. **[Σημείωση:** Στο μεταξύ πραγματοποιήθηκε η έκδοση, όπου γίνεται αναφορά στο πραγματικό όνομα του Γεωργίου (Ιωάννη) και στη σωστή χρονολογία του μαρτυρίου του (1745 ή 1746). Βλ. Συμεών Πασχαλίδης, *Η αυτόγραφη Νεομαρτυρολογική συλλογή του Μοναχού Καισάριου Δαπόντε (1713-1784)*, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 93-103 (τα σχόλια), 281-289 (το κείμενο).